

Etik ve Estetik Direnişin Gücü

Sakine Esen Yılmaz

Kürt Kadın Hareketinin
Etik
ve Estetik Ölçüleri

Didem Yılmaz

Edebiyatta Direniş...

Şükran Demir

Direnişle
Tarihe Adını Yazan
Kadınlar

Aynur Ülgen

Hakkari'de Bir Mevsim
Filminden

Jin Dergi Ekibi

Jin Ma 'yı Grup Üyelerinden
Evindar Dülek, Sarya Ertaş ve Evin
Tiryaki ile Konuştuk

İÇİNDEKİLER

- 1** Kürt Kadın Hareketinin Etik ve Estetik Ölçüleri
Sakine Esen Yılmaz
- 5** Edebiyatta Direniş...
Didem Yılmaz
- 10** Direnişle Tarihe Adını Yazan Kadınlar
Şükran Demir
- 16** Hakkari'de Bir Mevsim Filminden
Aynur Ülgen
- 19** Jin Ma
Jin Dergi Ekibi -Söyleşi

Kürt Kadın Hareketinin Etik ve Estetik Ölçüleri

Sakine Esen Yılmaz-6 Nisan 2025

Kürt kadın hareketi; kadınların kurtuluşundan özgürlüğe, özgürlükten hakikat arayışçılığına uzanan ve iyinin, doğrunun güzelliğinin yaratılmasını hedefleyen; bu değerleri kendisine ilke edinen bir harekettir. O güzelliği doğayla uyum ve hakikat olarak tanımlar

Kürt kadın hareketinin etik değerleri ve estetik anlayışı üzerine düşünceler Her hareketin kendi hedefleri ve felsefesi doğrultusunda oluşturduğu ve zaman içerisinde biriken deneyimlerle daha sıkı sıkıya sarıldığı ya da bir kenara bıraktığı doğruları ilkeleri ve kuralları vardır. Bu doğrular, ilkeler ve kurallar söz konusu harekette yer alanların kendileriyle ve başka insanlarla, toplumla, doğayla, içinde yaşadıkları sistemle olan ilişkilerini belirler. Kürt kadın hareketi de ortaya çıktığı günden bugüne böylesi bir değişim geçirmiş kendine özgü bir etik ve estetik olgunluğa erişmiştir.

Bugün gelinen noktada nasıl yaşamalı sorusu etrafında şekillenen etik ve estetik ölçüler, öncelikle nasıl yaşamamalı sorusuna bir yanıt olarak ortaya çıkan kopuş teorisi ile başlamıştır.

Kopuş, Kürt kadınların dilini kültürünü hatta varlığını inkar eden sistemle bağlarını kesmek, onları birer kuluçka makinesi olarak gören ve metalaştıran erkek egemenliğini reddetmek, içerisinde nefes alınamaz hale gelen geleneksel erkekliği ve kadınlığı sorgulamakla başlamıştır.

Bu sorgulamalar Kürt kadın hareketinin aileye yani özel alana da yönelmesini sağlamış, kadınların toplumdaki köleleştirilmesinin yanı sıra aile içerisinde de köleleştirilmelerine karşı bir direniş estetiğı oluşturmasına imkan tanımıştır. Bu noktada evlerden çıkıp cezaevleri önlerine, orada miting alanlarına ve özgür alanlara başlayan yürüyüş, kopuşun ete kemiğe bürünmüş halidir.

Direnerek özgürleşme Kürt kadın hareketinin felsefesindeki en temel ölçüdür. Direndikçe kadınlar güçlenmiş, güçlendikçe de özgürlüğe bir adım daha yaklaşmışlardır.

Özgün kadın örgütlülüğü, kadınların kendi öz güçlerini açığa çıkarmasını ve irade olmalarını sağlayan bir yöntem olarak kopuş teorisini pratikleştirmiş ve kadın kurumsallaşmasının da önünü açmıştır.

Bununla beraber resmi ideolojiden, yani feodal toplumsallıktan ve bunlara ait değerler sisteminden kopuş-özgürleşme ilk ve zorunlu adı olsa da insanın doğaya yabancılaşmasıyla başlayan ve oradan kendine yabancılaşmasına kadar uzanan ve de kökleri daha derinlerde olan tutsaklığın ortadan kaldırılmasının yalnızca kopuşla mümkün olmadığı ortaya çıkmıştır.

Bu tespitten hareketle kopuş gerçekleştirilen ailenin, toplumun, sistemin yerine hangi değerlerin konulacağı kendine yabancılaşmanın boyutlarının nasıl açılacağı ve yeniden Doğuş'un nasıl sağlanacağı gibi sorular Kürt kadın hareketini yeni bir evreye taşımıştır.

Abdullah Öcalan'ın oluşturduğu demokratik, ekolojik ve özgürlükçü toplum paradigması ve bu paradigma doğrultusunda oluşturulan kadın toplum sözleşmesi bu yeni evrede kadınların kendileriyle aileyle ve toplumla ilişkilerinin düzenlenmesinde kendileri için belirledikleri pozisyonun etik ve estetik çerçevesini oluşturmaktadır.

Demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü toplum paradigması; sistemin her şeyi ve herkesi çirkinleştiren, birbirine benzettiren, arz talep ve çıkar doğrultusunda şekillenen kapitalist modernitenin ölçülerine; onun iktidarcı ve hiyerarşik yapısına yöneltilen güçlü bir eleştiri ve tüm bunlara alternatif olarak ortaya çıkan güçlü bir paradigmadır.

Bugün Kürt hareketinin etik değerleri bu paradigma doğrultusunda oluşturulmuş ve hayat bulmuştur. Peki hangi etik ölçüler söz konusudur? Bu sorunun ilk karşılığı ahlaki, politik ve vicdani bir toplumdur. Buradaki ahlak ne dinlerin ne de kapitalist sistemin kendisine göre yozlaştırdığı ve sömürü için araçsallaştırdığı bir ahlaktır. O, doğru ve özgür yaşamın

ölçüsüdür. O, ahlaki ve politik toplumun bir yandan iyilik mutluluk doğruluk ve güzellik diğer yandan özgürlük eşitlik ve demokratiklikle olan özsel ilişkisidir iyilik ve mutluluk zaten ahlakın özüdür.

“Doğruluk hakikatle ilgilidir. Hakikati, ahlaki ve politik toplumun dışında aramak beyhudedir. Ahlaki ve politik olmayan, hakikati bulamaz güzellik ise estetiğin amacıdır ve ahlaki ve politik toplum dışındaki güzelliği güzellik saymıyorum” (Fırat, Ali demokratik modernite). Yani etik, ahlaki ve politik toplumda yaşama; estetik ise güzelliği oluşturma çabasıdır bu da ancak insanın kendisine ve doğaya yabancılaşmasının aşılmasıyla mümkün olabilir.

Kürt kadın hareketi, kadınların kurtuluşundan özgürlüğe, özgürlükten hakikat arayışçılığına uzanan ve iyinin, doğrunun güzelliğinin yaratılmasını hedefleyen; bu değerleri kendisine ilke edinen bir harekettir o güzelliği doğayla uyum ve hakikat olarak tanımlar.

Kürt kadın hareketinin estetik ve etik ölçüleri; dünya çapında markaların büyük paralar harcayarak oluşturdukları beden imajları, yaşam tarzları, iktidarın görkemini göstermek üzerine kurulmuş şekilsiz binalar ve şehir yaşamı, egemenlerin sırf kendilerini toplumun diğer kesimlerinden ayırtırmak için kullandığı ve sanat adı altında piyasaya sürülen postmodern çirkinlikleri reddeder.

Estetiği bir moda akımı olarak değil yaşamı güzellik ölçüleri ile yeniden düzenlemek olarak ele alır. Sadelik ve doğa ile uyum sıradanlığın reddi ve özgürlük Kürt kadın hareketinin ölçüsüdür.

Botoksle şişirilmiş dudaklar, makyajla pürüzsüzleştirilen takma kirpiklerle ve kıyafete göre seçilen lenslerle oluşturulan bir güzellik anlayış sayesinde birileri zenginleştirip ceplerini doldururken; ötekilerin kendilerini bir an iyi hissetmek uğruna sürüklendikleri sahte yaşama karşı sağlıklı ve doğal olanı esas alan Kürt kadın hareketi aynı zamanda yüksek camlı binaların kadınları ölüme sürükleyen gerçekliğini iyi tanır birbirinden güzel binalarda işleyen sömürü çarkını yakından bilir.

Kürt kadın hareketi, sistemin ortaya koyduğu tüm bu çirkinliklere karşı milliyetçileşmeden ve dokuma haline getirmeden, dilini ve kültürünü korumayı, yozlaşmış ve çirkin olanla anbean mücadele ederek yeniyi yaratmayı en önemli etik değer olarak görür. Kadın dostluğunun, dayanışmasının gücüne inanır onu esas alır. Erkek egemen iktidarın

saldırılarına karşı kadınların öz savunmaları direnişin estetiğidir. Özetle söyleyecek olursak Kürt kadın hareketinin etiği; özgürlük, özgünlük ve hakikattir. Estetik ölçüsü ise doğa ile uyumlu bir yaşamdır.

Son Söz:

Ffrat, A. (22. 09 2018). *Demokratik Modernite*. Abgerufen am 04. 04 2025 von <https://demokratikmodernite.org/ahlaki-politik-toplum/>

Edebiyatta Direniş...

Didem Yılmaz-6 Nisan 2025

Direniş farklı biçimlerde ele alan birçok önemli kadın sanatçı da olmuştur. Baskıya, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine, normlara, emek sömürsüne veya siyasi otoriteye karşı seslerini yükselten bu sanatçılar, eserleriyle direnişin gücünü ve önemini vurgulamışlardır

Edebiyatta direniş teması; baskıya, zulme, adaletsizliğe veya herhangi bir otoriteye karşı koyma, mücadele etme ve ayakta kalma arzusunu ifade eder. Bu tema, farklı kültürlerde ve zaman dilimlerinde yazılmış birçok eserde karşımıza çıkar. Bu eserlerde direnişçi karakterler genellikle cesur, idealist, fedakâr ve inançlı kişilerdir. Bu kişiler etrafında kurgulanan olaylar direnişin nedenleri, yöntemleri, zorlukları ve sonuçları etrafında örülür. Zaman ve mekân unsurları genellikle baskıcı rejimlerin hüküm sürdüğü, işçi sınıfının yoksulluk ve emek sömürsü etrafında kenetlendiği, kadın bilincinin yükseldiği ve örgütlendiği, savaşların veya doğal afetlerin yaşandığı yerler ve zamanlardır. Bu eserlerde büyük çoğunlukla umut, adalet, özgürlük, dayanışma, başkaldırı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği sembolize edilir. Bu semboller bazen işçilerin sermayeye karşı, bazen halkın baskıcı rejime karşı, kadının yaşamın birçok alandaki cinsiyet eşitsizliğine karşı, öğrencinin anadilini yasaklayan sisteme karşı ayağa kalkışıyla bütünleşir.

Edebiyat alanında özellikle roman ve şiirler, toplumun duygu ve düşüncelerini yansıtan unsurlar olagelmıştır. Bu tespit, tüm çıktılar için geçerli olmasa da büyük bir kısmı için kabul edilebilir niteliktedir.

Şiir bireyden topluma uzanan bir yoldur. Kişinin zihninde biriken tüm duygu ve düşünceler dizelerde kendini bulur. Toplumsal şiirin de bu düşünsel yoğunlaşmayı kitlelere zerk etme görevi olmuştur. Şiir, duygusal derinliği, yoğun imgeleri ve ritmik yapısıyla direnişin farklı boyutlarını güçlü bir şekilde yansıtabilir. Şiir açıkça baskıcı rejimleri, savaşları, sömürüyü ve adaletsizlikleri hedef alabilir. Bu tür şiirlerde öfke, isyan, meydan okuma gibi duygular yoğun bir şekilde işlenir. Bununla birlikte şiir, doğrudan eleştiri yerine semboller, metaforlar ve alegoriler aracılığıyla direnişi ifade edebilir. Bu tür şiirlerde daha incelikli bir dil kullanılır ancak mesaj yine de güçlüdür.

Özellikle mücadele alanlarında tutsak edilenlerin cezaevi süreçleri, şiirle daha görünür hale gelir. Nazım Hikmet, tüm düşünsel birikimini şiirleriyle topluma yansıtırken bugünün çağdaş şairi İlhan Sami Çomak, otuz yıllık esaretini şiir yoluyla zindanların dışına taşımıştır. Bu sayede İlhan Sami Çolak, çürüyen düzenin tutsağı gibi görünse de edebî yoğunlaşmasıyla dışarıda kendini özgürce var edebilmiştir. Bu, aslında bir direnme biçimi ve zindan direnişinin farklı bir yansımasının örneğidir. Ahmed Arif, şiirlerinde Kürt halkının yaşadığı acıları, hasreti ve direnişini derin bir duyguyla işler. Pablo Neruda Latin Amerika'daki siyasi mücadeleleri, sömürgeciliği ve adaletsizliği; Federico García Lorca İspanya İç Savaşı sırasındaki baskıya karşı direnişi ve özgürlük arayışını; Filistinli şair Mahmud Derviş Filistin halkının vatan özlemini, direnişini ve kimlik mücadelesini dökmüştür mısralara.

Şiirde zulme, baskıya ve inkâra karşı gösterilen direnişi anlatmak elbette Musa Anter'i anmadan eksik kalır. Musa Anter'in eserlerinde, Kürt halkının yaşadığı baskılara karşı bir direniş teması sıklıkla görülür. Bu direniş bazen açıkça siyasi eleştiri şeklinde, bazen de kültürel kimliğin korunması ve yaşatılması çabasıyla kendini gösterir.

“(..)

Ve insan olan ne varsa

Ve kan akardı derelerimizden

Zilan, Munzur, 33 kurşun, Nevala Qasaba

Ve ülkenin tüm derelerinden

O iklimde kalırdı acılar

Duymazdı bir Allah'ın kulu çığlığımızı

“(..)”

Bugün Nevala Qasaba katliamını araştırmak istediğimizde karşımıza ilk çıkan eserlerden biridir bu Şiir. Zira Musa Anter, bu Şiirle Kürt halkının yaşadığı zulmü olabilecek sadelikte ama bir o kadar da ie işleyen hüznüyle anlatmayı başarmıştır. Ayrıca Musa Anter'in "Kara Yara" adlı oyunu, cezaevinde yazılmış ilk Kürtçe tiyatro metni olarak bilinir ve dönemin siyasi atmosferinde yaşanan baskıları ve direnişi ele alır.

Daha kurgusal ve dolayısıyla daha kapsayıcı olabilme özelliği ile roman, kitlesel uyanış ve direnişi bir ağrı Şeklinde değil de göstererek öğretme, örnek olma Şeklinde işlemiştir. Dünya edebiyatında hemen hemen her devrimci direnişin, karşi duruşun, pratikte gösterilen başarılı mücadelenin bir romanı olmuştur. İşçi direnişleri, özgün kadın mücadelesi, halk hareketlerinin büyük bir kısmı romanlara konu olmuştur. Öfke, başkaldırı, direnişi kavramları bu kurgu sayesinde "içimizden birilerinin yaşantısı" hissiyle yazıya dökülür.

Kürt edebiyatında direnişi teması Kürt halkının tarihsel olarak maruz kaldığı baskılar, ayrımcılık ve inkr politikaları nedeniyle önemli bir yer tutar. Bu tema Kürt kimliğinin korunması, kültürel mirasın yaşatılması, siyasi hakların savunulması ve özgürlük arayışını içerir. Kürt edebiyatında direnişi, farklı biçimlerde ve türlerde kendini gösterir. Kürt sözlü edebiyatında destanlar, halk türküleri (stranlar), ağıtlar (şivanlar) ve masallar, direnişin en eski ve güçlü ifadelerindendir. Özellikle destanlar, Kürtlerin kahramanlıklarını, isyanlarını ve mücadelelerini anlatır. "Mem Alan", "Siyabend  Xec", "Dimdim Kalesi Destanı" gibi eserler, direnişi ruhunu yansıtan önemli örneklerdir.

Kürt romanı, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişmeye başlamış ve direnişi temasını önemli bir Şekilde işlemiştir. Mehmed Uzun'un romanları, Kürt tarihini ve direnişini farklı boyutlarıyla ele alır. "Siya Evin" (Yitik Bir Aşkın Gölgesinde) romanı, Ağrı İsyanı'nı konu edinerek direnişi temasını işler. Yaşar Kemal'in eserlerinde de Kürt coğrafyasındaki ağalık sistemine karşi verilen mücadeleler ve halkın direnişi önemli bir yer tutar. Özellikle 1980'lerden sonra cezaevlerinde yazılan mektuplar, Şiirler ve ykler, Kürt direnişçilerin yaşadığı zorlukları ve direnişlerini yansıtan önemli bir tür haline gelmiştir. Kürt edebiyatında direnişi temasını ön plana çıkaran birçok unsur vardır: ulusal kimlik ve kültürel kimliğin savunulması, siyasi haklar ve özgürlük mücadelesi, kadın direnişi...

Direnişi farklı biçimlerde ele alan birçok önemli kadın sanatçı da olmuştur. Baskıya, toplumsal cinsiyet eşişsizliğine, normlara, emek sömürüsüne veya siyasi otoriteye karşi seslerini yükselten bu sanatçılar, eserleriyle direnişin gücünü ve önemini

vurgulamışlardır: Modernist edebiyatın öncülerinden olan Virginia Woolf, kadınların toplumsal konumunu ve erkek egemen dünyaya karşı direnişini eserlerinde sıklıkla işlemiştir. Distopik romanlarıyla tanınan Kanadalı yazar Margaret Atwood, *Damızlık Kızın Öyküsü* eserinde totaliter rejimlerde kadınların bedenleri ve kimlikleri üzerindeki kontrolü, bu kontrole karşı verilen direniş çarpıcı bir şekilde anlatır. Latin Amerika edebiyatının önemli isimlerinden olan Allende romanlarında kadınların güçlü duruşlarına, politik baskılara karşı direnişlerine eserlerinde yer vermiştir. **Gülten Akın**, şiirlerinde ve yazılarında toplumsal sorunları, kadınların yaşadığı zorlukları, yoksulluğu ve direniş ruhunu etkileyici bir dille işlemiştir. Kadınların güçlenmesi ve eşitlik mücadelesi Akın'ın eserlerinin önemli temalarındandır.

Romanlarda direniş teması, kadın karakterler aracılığıyla zengin ve çeşitli bir şekilde işlenir. Bu eserler kadınların sadece mağdur değil aynı zamanda aktif mücadeleçiler, ilham verici figürler ve değişim yaratanlar olabileceğini gösterir. Edebi eserlerde kadın karakterler ataerkil toplumun dayattığı geleneksel rollere, ev içi sınırlamalara ve mesleki engellere karşı mücadele edebilirler. Eğitim hakkı, çalışma hayatında yer alma, kendi kararlarını özgürce verme gibi konularda direniş gösterebilirler. Yine bu eserlerde kadın karakterler kendi cinsel kimliklerini yaşama, geleneksel evlilik anlayışına karşı çıkma veya sanatsal ifade özgürlüğü gibi konularda direnen kadınlardır. Kürt kadınlarının yaşadığı çifte baskı (ulusal kimlik ve toplumsal cinsiyet baskısı), Kürt edebiyatında önemli bir yer tutar. Kadın karakterler, hem toplumsal cinsiyet rollerine hem de ulusal baskılara karşı direnen güçlü figürler olarak tasvir edilir.

Edebi alanda “direniş”in simgelerinden biri Cervantes’in Don Kişot romanıdır. Romanın başkarakteri Don Kişot yel değirmenlerine başkaldırır. Roman aslında Cervantes’in gerçeği kurguya dönüştürerek anlatmasıyla şekillenir. İspanyol yazar Cervantes, yaşamını engizisyon mahkemeleri tarafından yargılanan Erasmus’un fikirleri üzerine inşa eden bir edebi kişiliktir. Cervantes, bir bilge deli olarak anılan Don Kişot karakterini baskılara ve dogmatik düşüncelere direnen ama bunu hayallerinin peşinde koşarak yapan bir kahraman olarak yaratır. Bu karakterize etme durumu, okurlara bir yol haritası çizmekle bütünleşir.

İnce Memed romanında Yaşar Kemal Çukurova’da ağalık sisteminin hüküm sürdüğü, köylülerin sömürüldüğü ve ezildiği bir ortamda, İnce Memed karakterinin bu adaletsizliğe karşı verdiği mücadeleyi anlatır. İnce Memed romanında direnişin farklı katmanlarına rastlamak mümkün. Romanın temelinde, Abdi Ağa'nın köylülere uyguladığı acımasız

baskıya karşı İnce Memed'in başkaldırısı yer alır. Toprakların gasp edilmesi, angarya, keyfi cezalandırmalar gibi ağalık sisteminin zulmüne karşı Memed silahlı mücadeleye girişir. Bu, fiziksel ve doğrudan bir direniş biçimidir. Bunun dışında toplumsal adaletsizliğe karşı direniş, bireysel özgürlük arayışı, sözlü ve sembolik direniş gibi katmanları barındırır roman.

Barbara Alpern Engel ve Clifford N. Rosenthal imzalı Beş Kız Kardeş romanında 19. yüzyıl Rusya'sının koşullarında başlayan hareketin içinde kendilerini var eden beş narodnik kadını anlatılır. Bu beş narodnik kadının kendilerine hem dayatılan hem de ayrıcalık olarak tanımlanan kaderi reddederek devrimci harekete katılmasını okurken "tanıdık birilerini, tanıdık bir mücadelede" görmek mümkün.

Maksim Gorki'nin "Ana" romanı, 1905 Rus Devrimi öncesindeki işçi sınıfının yaşam koşullarını ve bu koşullara karşı gelişen direnişi güçlü bir şekilde ele alır. Romandaki direniş teması, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde kendini gösterir. Maksim Gorki bu romanını propaganda amacıyla yazdığını ifade eder. Yine bu romanda da direnişin farklı katmanlarıyla karşılaşmak mümkün: ekonomik sömürüye karşı direniş, siyasi baskıya karşı direniş, kültürel ve entelektüel direniş...

Burada anlatmaya yetmeyecek kadar çok eserden de anlaşılıyor ki direniş, edebi eserlerde sadece fiziksel bir başkaldırı olarak değil aynı zamanda sözlü bir itiraz, kültürel bir kimlik savunusu, psikolojik bir dayanıklılık veya umudu canlı tutma çabası gibi farklı biçimlerde karşımıza çıkar. Bu eserlerde işlenen direniş teması sadece geçmişteki mücadeleleri anlatmakla kalmaz, günümüzdeki ve gelecekteki benzer sorunlara karşı da ilham kaynağı olup baskıya boyun eğmemenin, sessiz kalmamanın ve kendi haklarını savunmanın önemini vurgular; direnişin farklı yollarını, zorluklarını ve sonuçlarını göstererek okuyucuyu düşünmeye ve sorgulamaya teşvik eder. Sonuç olarak edebi eserler birçok konuda olduğu gibi direniş, mücadele, dayanışma konularında da insanlığın ortak mücadelesine ışık tutar.

Direnişiyile Tarihe Adını Yazan Kadınlar

Şükran Demir-6 Nisan 2025

21. yüzyılda kadının saçı üzerinde hüküm kurmaya çalışan erkek egemen zihniyete karşı kadının vücut bulmuş isyanı, Jina Amini için yankılanan “Jin Jiyen Azadi” seslerinde ve Deryayi’nin erkeklerin dayattığı kirden arınan bedeninin çıplaklığında birleşti

Baskı ve şiddet, zamana yayılsa da mutlaka bir direniş doğuruyor. Ve bu direniş, her zaman istenilen çözümü sağlamasa da mutlaka mevcut sistemi, egemeni sarsar; direnenin ise direncini ve umudunu artırır. Bu da toplumun daha fazla sorgulamasını, tepki geliştirmesini, cesaret göstermesini sağlar. Onun için çoğu zaman topluma yönelik baskıya karşı, tıpkı bir yanardağ gibi enerji birikir ve patlar.

Devletlerin ya da rejimlerin, baskıcı ve zorba sistemlerine karşı bugün kadınlar dünyanın dört bir yanında tepki geliştirmekte, cesaretin öncüsü olmakta. Bunun dünyada yakın tarihli örneklerine odaklanırsak; İran en ön plana çıkan devletlerden biri olur.

Belki bazen şiddet ve baskı karşısında yükselen halk direnişlerinin getirdiği olumlu sonuçları da unutarak, bir belirsiz zamana haps olduğumuzu hissederiz ve kendimizin farkında olmayı bırakırız. Ancak öyle bir an gelir ve öyle biri gelir ki; geçmişten, geleceğe yenilenir, var gücünle isyanını yeniden sahiplenirsin. Özellikle 21. yüzyılın bu büyülü yanı daha gelişkin ve gebedir buna. Tam olarak İran’da da buna tanık olduk;

Kadınların baskıcı rejimlere karşı öncülük ettiği isyanlar, son yıllarda en çok Jina Mahsa Amini ile özdeşleşmiş durumda. 1979 yılından bu yana İran’da İslam rejimine karşı çeşitli isyanlar yaşanmış olsa da Jina Mahsa Amini’nin ölümünden sonra gerçekleşmiş protestolar, şimdiye kadar ki en büyük ve etkili isyanlardan biri olarak tarihe geçti. Başörtü dayatması sonucu direnen ve bunun sonucunda “ahlak” polisi tarafından öldürülen Jina Amini’den sonra özellikle kadınlar öncülüğünde dünyada yankı uyandıran büyük bir isyan dalgası başladı.

Kaynak: Aljazeera (Kadınlar, 21 Eylül 2022’de Lübnan’ın Beyrut kentindeki Şehitler Meydanı’nda Mahsa Amini’nin ölümünün ardından düzenlenen oturma eylemi sırasında onun resmini tutuyorlar)

Kadınlar saçlarını açarak, saçlarını keserek, kadınlara “başörtüsü tak” diyen mollaların sarığını başından alarak isyanını gösterdi.[1] Bugün ise İran’daki sessizliğin kırıldığını ve kadınların ise artık susmadığını görüyoruz. Evet hala kadınlara yönelik baskı ve yoğun denetim sürdürülse de egemenin bu noktadaki cesareti darbe almış durumda ve bu da mutlaka kadınların direniş ve örgütlenmesini yoğunlaştırıp göstereceği gün tamamen ortadan kalkacaktır ve bu da yakındır. Bunun örneğini ve haberini de İran’da yaşayan ve bu baskıları kabul etmeyen başka kadınların isyanında görüyoruz. Jina Amini’den sonra inanç adı altında kadınların sessizce hapsedildiği sistemin artık bir hurdaya döndüğünü ve yokuş aşağı gürültülü bir şekilde yuvarlandığını gördük. Hatta bu sese rağmen dünya sessizliğe geri döndüğü anda başka bir kadın buna izin vermedi. İşte tam da bu noktada Ahu Deryayi, bu sessizliği bedeniyle yırtıp atarken dünyanın gözünü tekrar baskıcı İran rejiminin üzerine çekiyordu. Deryayi, saçına yönelen şiddete karşı kendi bedeninin, kendi

kararları dahilinde olduğunu; kıyafetlerini yırtıp atarak haykırdı. 21. yüzyılda kadının saçı üzerinde hüküm kurmaya çalışan erkek egemen zihniyete karşı kadının vücut bulmuş isyanı, Jina Amini için yankılanan “Jin Jiyan Azadî” seslerinde ve Deryayi'nin erkeklerin dayattığı kirden arınan bedeninin çıplaklığında birleşti. Kürt kadın hareketinin zihni özgürlüğünden doğarak, dünyaya yayılan ve kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesinin güçlü bir sembolü haline gelen “Jin Jiyan Azadî” ortak ses olarak tartışmasız bir yer edindi. Peki dünyada sadece İran mı kadınların özgürleşmesine düşman? Elbette değil. Avrupa'dan Orta Doğu'ya; Asya'dan Afrika'ya, dünyanın dört bir yanında erkek egemen sistemin çok ya da az ama mutlaka baskısına, şiddetine, yaşam hakkının elinden alınmasına maruz bırakılıyor kadınlar. Ama bir diğer gerçek ise kadınların artık bunu her alanda bir karşı koyuşla bertaraf edişidir.

Sudan'ın Kadın Sesi

Yakın tarihte yaşadığı ülkenin, şehrin, evin sadece erkeklere ait olmadığını ve bu alanların korunması ya da demokratikleşmesinin kendinin de tasarrufunda olduğunu ilan eden bir kadına, yanındaki diğer binlerce kadının sesiyle katılışına Sudan'da tanık olduk;

İşkence, yargısız infaz, yolsuzluk, ifade özgürlüğü üzerindeki baskılar ve basın üzerindeki sansürler... Sudan'da 30 yıllık iktidarını sürdüren Ömer el Beşir'e karşı 2018-2019 yıllarında büyük bir halk isyanını harekete geçirdi. Aralık 2018'de başlayan protestolar hızla yayıldı. Bu protestoların en önemli öznelerinden biri ise cesurca sokaklara dökülen kadınlardı. Kadınlar, haklarını talep etmek için duraksamadan seslerini yükselttiler ve bu isyanın ön saflarında yer aldılar. Öyle ki kadınlar bu tarihlerde Sudan Devrimi olarak adlandırılan döneme Kadın Devrimi de demiş oldu.

Bu devrim sırasında öne çıkan kadınlardan biri de mimarlık bölümü okuyan 22 yaşındaki Alaa Salah oldu. Sudan halkını devrime çağıran bir gösteride, arabanın üzerine çıkarak yaptığı konuşma tüm dünyada yankılandı.

Geleneksel beyaz kıyafetiyle bir arabanın üzerinde topluluğa “devrim” anlamına gelen ‘Thowra’ sloganıyla şarkı söyleyen ve çevresindekilere “mermi öldürmez, sessizlik öldürür” sözlerinin geçtiği şiiri okuyarak halkı devrime davet eden Alaa Salah, insan haklarının yok sayıldığı ve direnişin ölüme mahkum edilmeye çalışıldığı Sudan'a, dünyanın dikkatini çekmişti. Onun gösterdiği cesaret ve kararlılık, yalnızca Sudan'daki değil, dünya çapındaki toplumsal hareketlerde kadınların rolünü vurguladı. Salah'ın bu eylemi, çevresindeki insanları daha da cesaretlendirdi. Kadınların ön planda olduğu bu

protestolarda, halk daha geniş bir toplumsal direnişini desteklemeye başladı. Salah'ın fotoğrafı, Sudan Devrimi'nin sembolü haline geldi.

Bu fotoğraf, kadınların direnişteki rolünü ve toplumsal hareketlerdeki egemenliğini simgeleyerek hafızalara kazındı. Kadınlar, haklarından mahrum bırakılmaya ve sürekli yok sayılmaya karşı bu alanlarda şarkı söyleyerek, şiir okuyarak, dans ederek; sivil itaatsizliğin gücünü göstererek meydan okudu. Ve 2019'un sonlarına doğru, Alaa Salah, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi toplantısında Sudan'daki kadınların eşit temsili konusunda konuşacak ve kadınların özne olduğunu göstermiş olacaktı.

Alaa Salah'ın, Lana Haroun tarafından çekilmiş ve dünyada yayılıp dikkatleri Sudan'na çeken fotoğrafı.

8 ay süren direnişin ardından, 2019'da Geçici Askeri Konsey ile Özgürlük ve Değişim Güçleri (FFC) arasında yapılan müzakereler sonucunda, Sudan'da 39 aylık bir geçiş sürecini tanımlayan bir Siyasi Anlaşma ve Taslak Anayasa Deklarasyonu imzalandı. Bu anlaşma, Sudan'ı sivil bir demokrasiye dönüştürme sürecinin temelini attı.

Alaa Salah'ın bu eylemi ve bu eylemde daha fazla kişiye etki edecek cesareti ile alanları dolduran kadınlar; toplumun yarısı olduğunu göstererek, yalnızca Sudan'daki kadınlar için değil, tüm dünyadaki kadın hakları hareketi için önemli bir dönüm noktasını oluşturdu. Sudan'daki protestolarda kadınların yoğun katılımı, kadınların toplumsal değişim ve özgürlük mücadelesinde önemli bir rol oynadığını bir kez daha gösterdi.

Kadınların Doğa İçin Verdiği Savaş

Yaşadığı topluma, dünyaya etki etmiş direnişçi kadınlardan bahsetmişken doğa ve insan arasındaki bağı korumaya hayatını adanmış Honduraslı (Lenca) Berta Cáceres'e de değinmek isterim. Kadının özgürleşme mücadelesi, bireysel bir talebin çok ötesinde herkes ve her şey için eşitsizliği, sömürüyü, adaletsizliği sorgulamak üzerine kuruludur. Bağ sınırsızca örülmüş ve mekanikleştirilmiş şehirlerden öte, yaşamı sunan toprağın her zerresiyle de örüldür bu mücadele. Onun için kadın, yaşam-özgürlük derken doğayı dışarda bırakmaz merkeze koyar. Bunu da Gualcarque Nehri'ni korumak için mücadele eden ve "Nehir, damarlarımızdan akan kan gibidir. Yaşamı olan, ruhu olan bir nehre saldırmak suçtur" diyen Berta Cáceres'tan da biliyoruz. Berta Cáceres, Honduras Halk ve Yerli Örgütleri Sivil Konseyi (COPINH)'in kuruluşunda yer aldı ve bu konseyin genel koordinatörlüğünü yaptı. Bu örgüt, Lenca halkının haklarını savunmakla birlikte cinsiyet ayrımcılığına karşı, kadın haklarına odaklı bir mücadele yürütüyordu.

Topluluğu tarafından hem kutsal sayılan hem de çevresinde yetişen bitkilerle hayatını idame ettiren ve bu bitkilerden ilaç üreterek sağlık sorunlarına çözüm bulan insanlarla birlikte Gualcarque Nehri'ni korumak için mücadele eden Cáceres, 2016 yılında evinde saldırıya uğrayarak öldürüldü. Bunu yapanlar; kadına, doğaya, yaşama düşman ve insanların varoluş damarlarını kesmeye odaklı olanlardı. Ancak Cáceres öldürülse de mücadelesi bedenen ya da zihnen dokunduğu her insan tarafından devam ettirildi ve bundan sonra da hep anılacak. Cáceres, sevgiyle hatırlanacak bir kadın olarak tarih sahnesinde yerini almış oldu. Kızı Zúñiga Cáceres, annesini öldürenlerin açığa çıkarılması ve cezalandırılması için uğraştı ve annesinin mücadelesini de Honduras Halk ve Yerli Örgütleri Sivil Konseyi (COPINH)'in genel koordinatörlüğünü üstlenerek devam ettirdi.

Foto: Goldman Environmental Prize (Berta Cáceres)

Sayızsızca Kadın...

Berta Cáceres, Ahu Deryayi, Jina Mahsa Amini, Alaa Salah gibi binlerce kadın dünyada sesi duyulsun ya da duyulmasın evde, sokakta, okulda, işte, tarlada... özgür ve eşit bir yaşam için politik ve ahlaki olarak mücadelesini vermekten geri durmuyor. Her şey karışık ve belirsiz görünürken bile netliğini koruyan ve emin adımlarla ilerleyen bir gerçeklik var; kadınlar, direniyor. Erkeklerle, erkek egemen devlete, dışlerini kadının yaşamına geçirmeye odaklı sisteme karşı direniyor ve başarıyla ilerliyor. Kadınlar gücünü birbirinden alıyor, birbirinin acısına karşı birbiriyle kurduğu iyileştirici sevgiden...

Olacaksa yeniden bir doğuş, dünyanın öbür ucunda buluşacak bu sestten alacaktır.

Son Not:

[Zeinab Muhammed Salih](https://www.theguardian.com/global-development/2019/apr/10/alaah-salah-sudanese-woman-talks-about-protest-photo-that-went-viral), 'Evimizi sevmek için yetiştirildim': Sudan'ın şarkı söyleyen protestocusu konuşuyor, <https://www.theguardian.com/global-development/2019/apr/10/alaah-salah-sudanese-woman-talks-about-protest-photo-that-went-viral>,

[1] <https://www.youtube.com/watch?v=fplJxKzpvDM>

Hakkari’de Bir Mevsim Filminden

Aynur Ülgen-6 Nisan 2025

Burada, köylülerin kendi dillerini kullanmakta yıllardır yasaklı oldukları gerçeği gözler önüne serilir. Bu sahne, filmdeki suskunluğun yalnızca bir dışa vurum olmadığını; aynı zamanda bir kimlik ve dil yasaklamasının sembolü olduğunu vurgular. Bu durum, sadece bir iletişim sorunu değil, aynı zamanda yıllarca süren bir kimlik ve kültür baskısının da somut bir ifadesidir

Ferid Edgü’nün 1983 yılında kaleme aldığı “Hakkari’de Bir Mevsim” adlı öyküsü, Erden Kıral tarafından sinemaya uyarlanmış ve uzun yıllar boyunca birçok insanın ya hiç izlemediği ya da izlemeye cesaret edemediği bir film olarak kalmıştır. Hem edebi hem de sinematik açıdan önemli bir yapıt olan bu film, 1980’ler Türkiye’sinin baskıcı ve tekçi politik atmosferinde yasaklanmış ve yıllar sonra onarıp renklendirilerek tekrar izlenebilir hale getirilmiştir. Ben, filmi iki farklı dönemde, iki farklı bakış açısıyla izleme fırsatı buldum. İlk izlediğimde, gençlik yıllarımda, politik bir bilinçlenme yaşamamışken, film bana sadece bir köyün ıssız, karla kaplı ve tekdüze doğasının yansıması gibi gelmişti. Fakat yıllar sonra, politikleşmiş bir bakış açısıyla izlediğimde ise, film bambaşka bir anlam kazandı.

Film, bavullarını sırtlamış bir öğretmenin, uzun karlı bir dağ yolunu aşarak, uzak bir köye gelişiyle başlar. Bu öğretmenin modern giysileri, köy halkından hemen farklıdır ve onun dışarıdan biri olduğuna dair bir izlenim uyandırır. Görünüşte, köydeki insanlara yabancı olan bu kişi, ilk bakışta bir öğretmen veya doktor olabilir. Köyün muhtarı, misafirini karşılar ve ona evinin baş köşesini ayırır. Ancak, köydeki insanlar, misafire karşı bir merak duyarlar. Özellikle şal û şepikli, geleneksel kıyafetler içinde olan köylü erkekleri, bu

yabancı ile çay içmenin “onuru”na erişirken, köyün kadınları ise çekingen bakışlarla, sessizce etrafı izlerler. Konuşan yoktur. Yalnızca muhtar zaman zaman birkaç kelime eder. Bu sessizlik, köylülerin ya konuşmayı bilmediklerini ya da öğretmenin dilini anlamadıklarını dşndrtebilir. Ancak film, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, bakışlar ve beden diliyle de anlaşılabilceğini gösterir. Bu nokta, filmdeki dilsel ve kültürel engellerin yanı sıra, halkın yıllardır susturulmuş olmasının altını çizer.

Okulda, ğrenciler sırayla oturur ama sınıf atmosferinde derin bir sessizlik hkimdir. Öğrencilerin gözlerinde boş bir ifade vardır; bu ifade, öğretmenin suratındaki benzer bir boşlukla örtüşmektedir. Herkes, bir çıkış yolu bulamamış, neye düştüklerini sorgulayan bir hlde, tıpkı donmuş bir manzarada yerlerinde hareketsiz kalmış gibidir. Filmdeki bu atmosfer, köydeki yalnızlık, çaresizlik ve yabancılaşmayı yansıtır. Kar ve kasvetli bir sessizlik, köydeki insanlar arasında derin bir küskünlük olduğunu hissettirir. Teneffüslerde tek bir Kürtçe cümle bile duyulmaz, sadece karın ve rüzgarın sesi yankılanır. Bu sessizlik, halkın hem birbirlerine hem de dış dünyaya yabancılaşmasının bir göstergesidir. Zaman zaman, köydeki hastalıklar, ölümler ve salgınlar gibi Türkçe konuşmalar da duyulsa da, bu konuşmaların anlamı, halkın gerçekte yaşadığı trajediyi yansıtmaktan uzaktır.

Köyde bir salgın başlar ve bir ocuk hayatını kaybeder. Öğretmen, köyün muhtarına kasabadan bir telgraf göndermesini ister. Ancak telgrafı göndermeye çalışan köylü, kasabada yetkililerden azar iştir. Bu köylü, telgrafı geri getirdiğinde, öğretmene durumu anlatır, ancak ğretmen köylüye “Kendin anlatsaydın, hastalıktan bebelerin öldüğünü, dilin yok mu, konuşamıyor musun” diye kızar. Evet dili yok ğretmen bey Köye ayak bastığından beri bu insanlar hangi dili konuşuyor diye şaşkın bakışlarından her şeyi anlıyoruz.

Burada, köylülerin kendi dillerini kullanmakta yıllardır yasaklı oldukları gerçeği gözler önüne serilir. Bu sahne, filmdeki suskunluğun yalnızca bir dışa vurum olmadığını; aynı zamanda bir kimlik ve dil yasaklamasının sembolü olduğunu vurgular. Öğretmenin dili anlama isteği, bu yasakların halk üzerinde yarattığı derin etkileri gözler önüne serer. Bu durum, sadece bir iletişim sorunu değil, aynı zamanda yıllarca süren bir kimlik ve kültür baskısının da somut bir ifadesidir.

Filmde, köy halkının “cehaleti”ne dair bir bakış açısı ortaya çıkabilir. Ancak bu bakış açısı, köylülerin yaşadığı yoksulluk ve çaresizlikten, eğitim ve sağlık hizmetlerinden

mahrumiyetinden göz ardı edilerek, bir tür aşağılama biçimine dönüşebilir. Çoğu kişi filmi, sadece manzaraya dayalı bir yapıt olarak değerlendirebilir. Ancak bu yaklaşım, filmi derinlemesine anlamak için yetersizdir. Çünkü film, aynı zamanda halkın suskunluğunun, dil yasaklarının ve uzun süredir yaşadıkları asimilasyon sürecinin de bir portresini çizer. Bu açıdan bakıldığında, filmdeki manzara sadece bir dış gösterim değil, aynı zamanda içsel bir çözülmenin, halkın kimlik ve dilini kaybetme sürecinin metaforudur.

Erden Kıral'ın yönetmenliğinde çekilen bu film, dönemin baskıcı, tekçi zihniyetine karşı önemli bir eleştiri olarak yasaklanmış olabilir. Filmdeki Kürtlere ait motifler, Hakkari'nin o dönemdeki sosyo-politik durumu ve halkın yaşadığı acılar, yönetmenin dikkatle işlediği temalar arasında yer alır. Bu temalar, izleyiciye sadece bir köydeki yaşamı değil, aynı zamanda bir halkın yaşadığı kimlik erozyonunu ve susturulmuş olmayı anlatır. Film, manzaralar ve diyaloglar üzerinden bir halkın acılarını, kaybettikleri kimliklerini ve dillerini anlatırken, aynı zamanda bu susturulmuş kimliğin ne denli güçlü bir dirençle var olmaya devam ettiğini de göstermektedir.

Sonuç olarak, "Hakkari'de Bir Mevsim" sadece bir köyün kasvetli manzarasına odaklanan bir film değil; aynı zamanda kültürel kimliğin, dilin ve halkların tarihsel mücadelelerinin derin bir anlatımıdır. Film, o dönemin sosyal ve politik baskılarını, yalnızca görsel ve işitsel öğelerle değil, izleyiciyi zorlayacak kadar derin ve çok katmanlı bir şekilde işler. Bu nedenle, izleyen herkesin farklı bir anlam ve deneyimle filmi değerlendirmesi kaçınılmazdır.

Sessiz sinema gibi çaktığınız filmde anlıyoruz. Ama bu filmi izleyenlerin büyük çoğunluğu hiçbir eksiliğe düşmeden Hakkari de eskiden böyle bir yermiş, insanlar zaten cahil, konuşmayı bilmezler kardan ve hayvandan başka gördükleri bir şey yok portakalı bile bilmiyorlar deyip bitirebilirler filmi. Yıllarca uygulanan asimilasyoncu inkarcı ve sürgün yeri olan her türlü sağlık, eğitim hakkından mahrum halkın çaresizliği hiç dikkat çekemeyebilir. Biz başka bir gözden ve hafızadan izleyenler olarak o dilin Kürtçe olduğunu konuşunca cezalandırılacağını, hakarete maruz kalacağını biliyoruz. Susmak en güvenli alan. Film yönetmeni Erden Kıral da öldü, filmin hangi sahnesi için yasaklandığını belki merakımızdan sorabilirdik. Belki o da şöyle diyecekti; filmde Kürtlere özgü motif kullanmıştımdır ondan diye. Belki de yasakçı ve tekçi zihniyet sadece Hakkari de her mevsimin tek bir mevsim olduğundan rahatsız oldu. Bilemeyiz. Ama bildiğimiz dilimizin yasaklı, acılarımızın sessiz olduğudur. O yüzden de film bizim nezdimizde bir manzara filmi olmaktan öteye geçmeyecektir.

Jin Ma

Jin Dergi Ekibi (Söyleşi)-6 Nisan 2025

Jin Ma'ya dair, grup üyelerinden Evindar Dülek, Sarya Ertaş ve Evin Tiryaki ile konuştuk

Jin Ma yola nasıl çıktı, genç kadınlardan oluşan bu grubun temel amacı, hedefi neydi? Grubun üyeleri arasındaki ortaklıklar nelerdi?

Aram Tigran akademisinden mezun olan kadınların bir araya gelmesiyle bu grup başladı. Üstelik zaman aşımına uğramış birçok kadın grubundan sonra jin Ma toplumun var olan müzik ihtiyacını da karşılamak için toplandı.

Asıl amacı asimilasyona karşı deforme olmuş Kürt müziğini daha fazla halka göstermek. Üstelik müzik sektöründe sadece erkekler iyi müzisyen olur algısını kırmak da gurubumuzun temel amaçlarından birisiydi.

Hepimizin ortak noktasına gelirsek, aynı müzik akademisinden mezun olmamız. Fakat daha da derine bakarsak var olan dili kültürü savunmak istememiz.

Bu da hepimizin ortak amacını simgeliyor.

Grubunuzun müziğinde, kadınların ve Kürt halkının tarihsel mücadelesiyle bir bağlantı kuruyor musunuz? Biz Kürt kadınların direnişinin müzikal yansıması olarak

görüyoruz. Sizler direniş ve müzik ilişkisini hem grup pratiğinde hem de genel anlamda nasıl değerlendiriyorsunuz?

Kesinlikle güçlü bir bağı var. Zaten böylesi bir miras olmasaydı şu anda bu grup olmazdı. Bu grup aslında kadının tarihsel mücadele ve direnişinin sonucudur. Kürt kadın tarihinde mücadelesiyle çıkış yapmış birçok kadın sanatçı var, Ş. Mizgin, Ayşe Şan, Susıka Sımo, Meyrem Xan, Fatma İsa gibi. Kendimizi bu tarihte birer öncü yapmak için yetiştiriyoruz. Direniş müzikal bir şekilde topluma anlatmaya çalışıyoruz, bildiğiniz gibi sanat insanlar arasında çok iyi bir iletişim aracıdır. Bizde bu aracı toplumun ve kadın mücadelesini aktarmak için kullanıyoruz. Bir kültür ve gelenektir. Onun yansımasıdır. Müzik ve direniş arasında çok temel yakınlık vardır. Malraux'un bir sözü var "sanat ölüme direnen tek şeydir" evet direnen şey sanattır, belki direnen tek şey değil, ama direnenlerden biridir. Burada sanat yerine müziği de koyabiliriz. Direnen şey müziktir. Bir direnme eylemidir aslında biz kadınlar için. Bundan binlerce yıl önce yapılan bir müzik veya sanat eseri dönemin otoritelerini zorluyordu. Aradan binlerce yıl geçmesine rağmen bu gününü iktidar ve otoritelerini zorluyor. Aslında bu şunun göstergesi o dönem yaratılan bir sanat eseri sadece o dönem için bir direnme eylemi değildi, bugün için de bir direnme eylemi teşkil ediyor. Ve bunun yaratıcısı kadın kültürüdür, tanrıça kültürüdür. Direnme eylemi sosyolojik bir olaydır. Fiziksel zamanın uzunluğu ve kısalığıyla ilgili değildir. Bugün bu tarihsel mücadelenin bir sonucu olarak bizlerin yapacağı müzikler sadece bugün için değil gelecek için de bir direniş ve direnme eylemini oluşturuyor. Bu anlamıyla müzik halkın özlemlerini yansıttığı oranda bir sanat eseri ve kültürel direniş olabilir ve ölüme direnebilir. Bir gelenek haline gelebilir. Nedir halkın özlemi? Özgürlük özlemidir. Bunu haykırabildiğiniz oranda direnebilirsiniz ve müziğiniz bu tarihsel mücadeleye layık olabilir, bu tarihsel mücadele de bir direnme eylemi olarak kendini süreklileştirebilir. Bilirsiniz süreklilikte kesinti ölümlle eşdeğerdir. Bu anlamıyla gelenek haline gelen bu direniş kültürü sürekli bir akış halinde olup varlığını koruyabilir ve dönemin ruhuna cevap olabilir. Hakikate katılmak güzel bir şeydir, bununla yetinmeyip bir su damlası taneciği kadar da olsa katıldığın hakikate bir şeyler katmak kadar güzel bir duygu yoktur. Sonuç olarak hakikate katıldığın orandan daha fazla katmalısın.

Farklı dillerde müzik yapmak, farklı dillerdeki hikayeleri müzikle anlatmak grubunuz için ne anlam ifade ediyor? Bu, müziğinizde nasıl bir etki ve özgünlük yarattı?

Aslında üçüncü sorunun ikinci soruyla güçlü bir bağı var. Tarihsel mücadelenin nedeni olarak da değerlendirebiliriz. Direnme eyleminin kendisidir aslında. Bir deyiş vardır “bir ırmak ona bağlanan kollarla güçlenir”. Biz toplumsal varlık olan insanlar için de böyledir. Toplumsal varlık olan insan ilişki geliştirerek direnebilir. Yaşam ve ilişkiler direniş temelinde geliştiğinde anlamlı olabilir. Sonuçta hepimiz yaşamı oluşturan parçaların toplamıyız. Yaşam ve anlam dediğimiz olay aslında ilişkilerin, kültürlerin, renklerin, çeşitlilik ve farklılıkların toplamıdır. Ve bizler her şeyi bu alanda kazanıp kaybetmekteyiz. Bilirsiniz ilk kentler oluşmaya başladığında buralar ortak kültürlerin ve ortak aklın mekanıydı. Yaşam paylaşım ve dayanışmayla anlamlı oluyordu. Toplumsal aklın gücünün kudretliliğini birçok destan, hikaye ve efsaneden duymaktayız. 72 dilden bahsedilir. 72 kültür; çeşitlilik, etnik kimlik, renk ve farklılıkların mekanıydı. Çeşitlilik ve farklılık içinde birlik vardı. Bu kültürlerin bir aradalığı halklara müthiş kazandırıyor. Bireysel anlamda da bu böyleydi. Birey böyle bir ortamda kendini oluşturuyor, ilerliyor, kendini gerçekleştiriyordu. Ahlaki ve politik varlık olan insan bu dönemde toplumsal aklın gücünü bilince çıkarıyordu. Yaratıcılık ve üretim böylesi bir buluşmada altın dönemini yaşıyordu. Fakat Orta Çağın başlangıcından bu yana bir özgürleşme yöntemi olan felsefenin ve arayışın daraltılması kültürel çoraklaşmaya ve ruhsal fakirliğe neden oldu. Daha başlangıcında “teklik” dayatıldı ve halkların ortak yaşamı tüketilme noktasına getirildi, halklar arasına çelişkiler örüldü. Bu halklar için ölüm demektir. Bir karabasan gibi halkların üzerine çöken teklik anlayışı komünal ve halkların birliğine ket vurmaya amaç olarak önüne koydu. Tarihin gizli dehlizlerinde saklanan bu anlayış, Orta Çağ tekçi inanç sistemiyle kendini var edebildi. İşte bizim için anlamlı olan halkların birlikte ve ortak yaşamıdır, bir aradalığıdır. Aslında haykırışımızın nedeni buna duyulan özlemdir, duygudur, hasrettir. Bu anlamıyla bunu oluşturabileceğimizi düşünüyoruz. Hikayeler ve öykülerin tamamı aslında özgürlüğe duyulan özlemi dile getiriyor. Bu eserler toplumun yaşadığı hakikatleri dile getirince ölümsüzleşip dönemlerini aşabildiler. Bu da sanatçıyı sanatçı yapan temel özellik oluyor. Sonuç olarak bu tarihsel mücadele tarihte oynadığı rolü bugün de kadınlar öncülüğünde deyim yerindeyse kendisinde yeniden insanlığı oluşturuyor. Ufkumuza bütün insanlığın ortak umutlarını, haykırışlarını, özlemlerini aldığımızda icra ettiğimiz müzik anlamına kavuşuyor, büyüyor. Aslında grup olarak hitap ettiğimiz güç tüm insanlıktır. Dar anlamda bizler sadece bir ulusa hitap etmiyoruz. Müzik böylelikle daha anlamlı. Farklı dillerde müzik icra etmek özgünlüğü ifade ediyor. Bugün kendi repertuarımızı nasıl ve ne şekilde yorumlayacağımız bize kalmıştır. Üstelik kadınların hikayelerini kadınların (Jin Ma) sesinden aktarmak da bize hem güç hem de

motivasyon sağlıyor. Nasıl ki farklı hikayeleri, sesleri dinleyip söylüyoruz, aynı zamanda farklı yetenekte kadınların da buna ilgi duymasını sağlıyoruz.

Müzik üretiminde genel olarak bir sıkışma olduğu, yeninin üretilmesinde zorlanmalar olduğu hissediliyor. Jin Ma'da da bu yaşanıyor mu, yaşanıyorsa nasıl çözüm arayışları oluyor, çözüm yöntemi ne oluyor?

Tabi ki herkes gibi biz de bu tür bir zorlanma yaşıyoruz, özellikle kapitalizmin durdurak bilmeden insanlara nüfuz etmesi üretimi zorlaştırıyor. Tüketim odaklı bir zamandan geçtiğimiz için aramızda istişareler sürüyor. Tabi ki her arkadaşın kendine has yetenekleri oluyor, bazı arkadaşlarımız söz yazımında iyi hikayeler bulabiliyor. İlerleyen zamanlarda grubumuza da bu yansımalar olacaktır.

Her sanatçı gibi tıkanıtığımız ve zorlandıığımız noktalar oluyor. Özellikle kadın grubu olduğumuz için ilk başlarda feodal zihniyetler bizi çok yoruyordu. Bilindiği gibi kadın emeği sürekli toplumda sömürülüyor. Biz elimizden geldiğince bunu yıkmaya çalışıyoruz ve bizim en büyük avantajımız kalabalık bir gurup olmamız. Tıkanıtığımızda fikir alışverişinde bulunmak bize güç veriyor ve özellikle tıkanıtığımız noktalarda yüzümüzü daha çok Kürt kadın tarihinde üretim yapan sanatçılara dönüyoruz. Bu da kişiye muazzam bir güç katıyor. Asimilasyona uğramış kendi toplumumuzu özüne döndürmeye ve özellikle buna cevap olabilmeye çalışıyoruz.

Müzik ve sanat, toplumsal değişim için muazzam bir araç. Sizce sanatın gücü bu bağlamda nerelerde nasıl etkili olabiliyor? Siz tam da bu noktada nasıl konumlanıyorsunuz?

Müzik insanın ruhunun derinliklerine dokunabilen evrensel bir dil bize göre. Müzik bir toplumu değiştirip dönüştürebilen muazzam bir araç. Çünkü duygu ve düşüncelerimizi en kolay ve etkileyici ifade biçimlerinden biri olan müzik aynı zamanda kültürel değerlerimizin de bir yansımasıdır. Genel olarak baktığımız zaman özellikle gençlerin üzerinde çok boyutlu bir asimilasyon var. Dil, kültür tamamen yok edilmeye çalışılıyor ve bambaşka bir gençlik oluşturulmaya çalışılıyor. Bu grubun en büyük etkisi de genç kadınlardan oluşmasıdır. Bu da ister istemez toplumda bir sempati uyandırıyor. Bizim temel amaçlarımızdan biri olan bu grubun en büyük amacı var olan bu asimilasyona karşı cevap olabilmek ve Kürt kültürünü topluma yansıtılabilmektir.